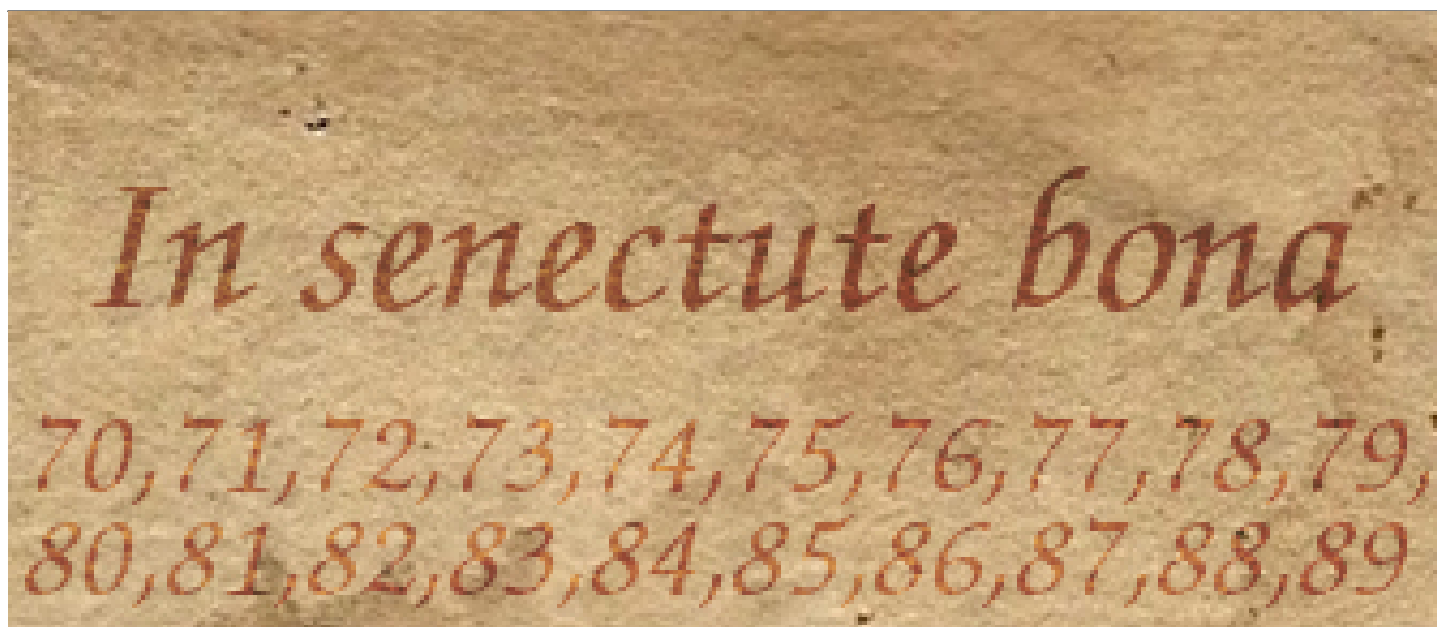

'In senectute bona' també vol dir 'morir amb més de vuitanta anys'

Autor: Francesc Magrinyà i Rull

Data de publicació: 16-01-2012

El cronista Bernáldez ens assegura que En Colom va morir “*in senectute bona*” a l'edat de 70 anys. A partir d'aquí, els colombistes catalans cerquen un Colom que s'avingui a aquesta edat. Però, en d'altres textos, com demostra En Francesc Magrinyà, l'expressió fa referència a la mort de persones que tenien més de 80 anys.

La majoria dels investigadors catalans que s'han ocupat de la vida del descobridor d'Amèrica han defensat que en Cristòfor Colom va morir a l'edat de 70 poc més poc menys. Per sostenir llur parer, tots ells han pres com a punt de referència la citació que fa l'historiador anomenat Andrés Bernáldez. L'expressió en concret està registrada a la seva obra *Historia de los Reyes Católicos don Fernando e Doña Isabel*, que no va ser editada fins a mitjan segle XIX. La citació és la següent:

"El cual dicho almirante Christóbal Colon, de maravillosa memoria, natural de la provincia de Milán, estando en Valladolid el año 1506, en el mes de mayo, murió, in senectute bona, inventor de las Índias, de edad de 70 años, poco más o menos".

Ara bé: resulta curiós que a la plana següent de la mateixa obra Andrés Bernáldez registri la defunció d'Alfonso de Cárdenas, mestre de Santiago, amb un termes gairebé calcats:

"Murió el muy honrado cavallero, e muy leal a la Corona real, el maestro de Santiago Don Alfonso de Cárdenas de la villa de Llerena, de su muerte natural, en el mes de julio in senectute bona, de setenta años o poco menos o más".

Molts dels historiadors colombins han partit d'aquestes dues citacions per defensar que l'expressió morir "in senectute bona" volia dir a l'època —a final del segle XV i començament del XVI— que un decés "in senectute bona" es produïa a

una edat que girava a l'entorn dels 70 anys. Amb tot, resulta que aquesta expressió d'"in senectute bona" també era aplicable a persones que eren velles i traspassaven en una edat molt més avançada. Per exemple, entre 80 i 89 anys. Així, ja als nostres dies, ens ho fa saber el papa més estimat de la història, Joan XXIII, en unes cartes que va trametre als seus familiars i que van ser publicades i comentades per Loris Francesco Capovilla, arquebisbe de Chieti, Itàlia. El diari del Vaticà l'Osservatore Romano va reproduir-ne la introducció. Entre altres coses, l'arquebisbe L. F. Capovilla hi escriu el següent:

"Aquestes cartes són, per dir-ho així, una mena de catecisme familiar [...]. El Papa Joan parlava amb afecte i gratitud dels seus pares ja vells, com si desitgés col·locar-los, per ser venerats entre els sants, en els nínxols de la Basílica [de Sant Pere]". I, més endavant, el cardenal reproduceix les paraules del Papa: "Els meus pares arribaren a viure més enllà dels 80 anys; el meu avi patern va morir a l'edat de 89 anys, i jo vaig assistir-lo en els seus darrers moments. Els seus quatre germans van morir a l'edat de 88, 87, 86, 85 anys, com els patriarques. Van viure una vida en pau. "Vixerunt in pace longaeua, sepulti in senectute bona (cfr. Gen. 15-15)".

D'aquestes paraules se'n poden treure un seguit de conclusions. La primera és que l'expressió morir in senectute bona no reflecteix el fet de morir només a l'edat de 70 anys. Com hem vist, hi ha persones el traspàs in senectute bona de les quals es va produir amb gairebé 90 anys.

La segona conclusió és que les paraules, més que fer referència a una edat concreta de morir de vell, més aviat qualifiquen la manera de morir d'aquestes persones ancianes.

La tercera és que els mots traspuen una gran religiositat, que es fa palesa no només a partir del fet que qui les pronuncia –un papa profundament creient–, sinó també perquè estan escrites en llatí –llengua bàsica, com tothom sap, de les Escripures del cristianisme occidental–. En concret, tal com indica l'escriptura, pertanyen a un passatge del Gènesi, el primer llibre de la Bíblia, en el qual hom descriu la mort del patriarca Abraham, que va viure 176 anys, segons els textos.

La quarta conclusió ve del fet que en el fragment s'hi parla d'altres patriarques –el mot és en plural– que van arribar a la mort d'una manera molt semblant i la descripció de les quals es fa gairebé amb els mateixos termes d'in senectute bona. Aquesta expressió, doncs, va acabar esdevenint una fórmula lingüística no només dins l'Antic Testament, sinó també en tot text llatí de caire històric o històricoreligiós de l'Edat Antiga ençà.

La cinquena i darrera conclusió és que in senectute bona ha d'indicar una mort feliç i, fins i tot, santa i amb l'estimació de Déu, atesa la manera tan afectuosa i agraïda amb què Joan XXIII parla del final no tan sols dels seus pares sinó també de l'avi patern i els seus germans. Tots ells, en efecte, acabaren llurs dies després de viure en pau una vida longeva i a la manera dels patriarques. I, per això, foren sepultats "in senectute bona". És a dir, moriren i foren enterrats en el moment que assoliren d'arribar a una santa vellesa.

Francesc Magrinyà i Rull